

**Iratxe Urizar
Agus Hernan
GEB- Giza Eskubideen Behatokia-**

**Giza Eskubideen Nazioarteko Eguna
6.300 KASU ARGITU GABE**

Estatuko segurtasun-kidegoek edo agente parapolizialek egindako exekuzio estrajudizialen, bortxazko desagertzeen eta torturen kopurua da. Hurbilketa bat, estatuko urraketen dimentsio osoaren zirriborroa, egun oraindik ez baitago behin betiko erregistro ofizialik. Gizateriaren aurkako delituak izatearen astungarria duten kasuak, nazioarteko komunitate osoa izutzen duten horiek. Dena? Ez. Espainiako botere judiziala sentimendu horretatik at dago.

Erakunde ofizial batzuk urratsak ematen ari dira sufrimenduen unibertso hori guztia argitara ateratzeko. Hala ere, epaileak eta magistratuak oraindik ez dira aipatutzat jotzen. Torturatuak, exekutatuak, desagertuak aitortzen ari dira, baina botere judiziala arduragabea da torturatzailerak edo exekutatzaileak jazartzeko erantzukizuna saihesten. Estatu delitugileak hor daude, beren postuetan, agian erretirata. Baina justizia aplikatu beharko luketenek, Japoniako hiru tximinoek bezala, ez dute ikusten, ez dute entzuten eta ez dute gaizkiaz hitz egiten. Etsaiaren salbuespenezko eskubidea lehenago ezarri zutenek, zeinarentzat zigorrak eta zigorrak aurreztu ez zituzten, orain adiskidearen salbuespenezko eskubidea kudeatzen dute, Estatuko delitu-egileei zigorgabetasuna oparituz. Justizia hiperaktibo hura, biktima batzuk berehala babesteko prest zegoena, hiperpasiboa da orain beste batzuentzat.

ETAren biktimek zenbait parametro ezarri zituzten -oso zalantzarriak-, eta horien gainean ondorio bat eraiki zuten, zalantzarria bera ere: biktimen erdiek ez zuten justiziarik lortuko. Argudiatzen dute Amnistia Legearekin frankismoaren aurkako militantez kartzelak hustu zirela; ustezko egileetako bat ez zela identifikatu, atxilotu edo kondenatu; ez zela argitu arau-hauslearen heriotzagatik (logikoa denez, erantzukizun penala azkendu zelako)... dena ustezko ekintza polizial edo judizial ezaren ondorioz. Zenbakiak errepasatuz, ustezko ekintza polizial edo judizial ezaren ondorioz “40.000 pertsona atxilotu ziren, eta, Barne Ministerioaren arabera, 10.000 pertsona baino gutxiago inputatu ziren ETArekin izandako harremanagatik”, dio Eusko Jaurlaritzak agindutako txostenak, “Euskal kasuan izandako giza eskubideen urraketen oinarritzko txostena (1960-2013)” izenpean.

Irizpideak eta zifrak estrapolatuz, zein izan behar zuen Estatuaren aparatuen urraketen aurrean jardun polizial eta judizialaren bolumen osoak? Zenbat atxiloketa egin behar zituzten? Zenbat kondena ezarri?

Badakigu estatuaren zigor-erreakzioa zero ingurukoa izan dela urraketa larrien erantzule horiekiko. Badakigu “Brunete judizialak” beste alde batera begiratu duela. Badakigu ez zutela inoiz ikertu, Giza Eskubideen Europako Auzitegiaren hamar kondenek erakusten duten bezala. Badakigu ahalik eta trikimailu gehien erabili zituztela gertaerak preskripziora eramateko, nahiz eta Nazio Batuen erabaki berriek trikimailua aurkitu duten, preskribaezinak aldarrikatuz.

Hori guztia bagenekien arren, GEBehatokian estatuko biktimentzat justizia eskatzeko bide guztiak berriro zeharkatzea erabaki genuen, eta, ezin bada, jasaten duten bidegabekeria frogatzea.

Erazagoa da uko egitea. Eusko Jaurlaritzak egia eta erreparazioa eskatzen dituenean Estatuaren biktimak aitortzeko ekitaldietan, ez da kasualitatea hirugarren hanka ahaztea: justizia (ETAren biktimei aitortu egiten zaie). Baina galtzen den borroka bakarra bertan behera uzten dena da. Horregatik, berriro ere espainiar Justizia sistema interpelatzen dugu, haragokoari, Europakoari, nazioartekoari zeharka begiratuz. Justizia ukaezina, egia-eta aintzatespen-prozesuak osatzen dituen. Justizia hori eskatzen dugu, biktimek horretarako eskubidea dutelako eta Estatuak hori emateko nazioarteko betebeharra duelako. Frankismoaren kasuekin hasi ginen. Nork uka lezake krimen haien berrikuspena?

12/2016 Legea aplikatuz Balorazio Batzordeak aitortutako Estatuaren biktimak kereilara eraman genituen, hala nola Josu Mugica edo Mendez eta Mondragon, Asturiaga hondartzan. Denboran atzera egin genuen, 1950ean hildako Txomin Letamendi bezalako biktimak oraindik babes legalik gabe daudela frogatzeko. Eta aurrera egin genuen exekuzioak eta torturak terrorismo frankistaren metodoak erreproduzitu zituen sistema konstituzional batean egokitu zirelako. Pello Alcantarilla, Iratxe Sorzabal eta Raul Fuentesen torturengatiko salaketak berriro irekitzeko eskatu dugu, ekintza judiziala eskatzen duten nazioarteko erabakien babesean, agian Espainiako justiziak ukatzen dituen kasuak hartzea espero dugulako.

Giza Eskubideen Nazioarteko Egunean, abenduaren 10ean, esaten dugu hainbeste biktimari ezin zaiela ukatu egia, erreparazioa... baina ezta justizia ere. Eta, Espainiako epaile, magistratu eta fiskalek ez badute begiratzen, ez badute entzuten, ez badute jarduten, nazioarteko erakundeek egin beharko dutela. Eta, orduan, delitu horiek egiteaz gain, are gehiago, kriminalak estaltzen dituen Estatu bat ezin dela demokratikotzat jo onartzea.